Strasbourgissa 12.12.2018

Eduskunnan Hallintovaliokunnalle

Asia: HE179 2018 vp

Pyynnöstä lausun seuraavaa:

Yleistä

Hallituksen esitys ampuma-aselain muuttamisesta on monelta osin heikennys vallitsevaan lainsäädäntöön. Ongelmat eivät kuitenkaan pääasiassa johdu hallituksen valmistelusta vaan keväällä 2017 voimaan tulleesta EU:n ampuma-asedirektiivistä (2017/853), jolla on oma syntyhistoriansa, ja jonka kansallisesta implementoinnista nyt on kyse. Hallituksen esityksessä on huomioitu kuulemisvaiheessa annettua palautetta, ja perustelutekstistä voidaan päätellä, että tavoitteena on muuttaa nykytilaa niin vähän kuin direktiivin puitteissa on mahdollista. Tässä on suurelta osin onnistuttu, mutta ei täysin. En puutu tässä lausunnossa direktiivin epäkohtiin vaan ainoastaan sellaisiin seikkoihin, jotka ovat hallituksen ja eduskunnan käsissä.

Tausta

Komissio antoi esityksensä Pariisin terrori-iskujen jälkitunnelmissa syksyllä 2015. Eniten reaktioita kirvoitti esityksessä ollut kategorinen kielto koskien silloisen direktiivin B7-luokkaan kuuluvia ampuma-aseita. Kyse on ns. *itselataavaa kertatulta ampuvista kivääreistä*, joita käytetään yleisesti toiminnallisessa urheiluammunnassa ja reserviläistoiminnassa, ja jotka muistuttavat ulkoisesti, mutta eivät toimintatavaltaan, *rynnäkkökivääriä*. Rynnäkkökivääri on sarja- tai pursketuliominaisuudella varustettu sotilasase, joka vanhankin direktiivin mukaan on kielletty ase.

Komissio perusteli esitystään yleisellä järjestyksellä ja viittasi tuoreisiin terrori-iskuihin. Terrori-iskuissa on kuitenkin käytetty EU-alueelle salakuljetettuja, laittomia sotilasaseita, joihin lainsäädäntö ei vaikuta, ja toisaalta deaktivoituja aseita, jotka on laittomasti palautettu toimintakuntoiseksi. Viimeksimainittuihin direktiivi puuttuu, mitä on pidettävä myönteisenä asiana. Laillisia aseita yleensä tai B7-tyyppisiä aseita erityisesti käytetään hyvin harvoin rikosten tekemiseen.

Komission alkuperäinen esitys kohtasi voimakasta vastarintaa Parlamentissa ja Neuvostossa. Lopputulos on kompromissi, jossa nämä aseet ”kielletään” eli siirretään uuteen kiellettyjen aseiden kategoriaan A7, mutta vain silloin, kun niihin on kiinnitettynä kapasiteetiltaan yli 10 patruunan latauslaite eli lipas. (Samaan kategoriaan siirretään pistoolit, kun niihin on kiinnitettynä yli 20 patruunan lipas.) Sama ase on siis kielletty tai sallittu riippuen siitä, millainen lipas siinä on kiinni. Toisaalta luodaan joukko poikkeustapauksia, joissa tällaisiin aseen ja suurikapasiteettisen lippaan ”kiellettyihin” yhdistelmiin voidaan myöntää lupia.

Direktiivi vs. voimassa oleva kansallinen laki

Direktiivi on lainsäädäntöohje. Suomen aselaki ja EU:n ampuma-asedirektiivi eivät ole symmetrisiä. Kun pohditaan kansallisia muutostarpeita, on pohdittava sisältöä, ei muotoa. Uuden direktiivin mukaan kiellettyyn A7-aseeseen voi saada luvan urheiluammuntaperusteella. Luvanhakijan tulee kuulua ampumaseuraan ja harrastaa sellaista tunnustettua urheiluammunnan lajia, johon kyseinen ase on välttämätön.

Asiallisesti tämä on käytäntö Suomessa jo nyt. Lain mukaan aseelle, jolle haetaan lupaa, pitää olla hyväksyttävä käyttötarkoitus, eikä ase saa tulivoimansa tai muiden ominaisuuksiensa osalta olla tarpeettoman tehokas suhteessa ilmoitettuun käyttötarkoitukseen. Suurikapasiteettista lipasta käyttäviin aseisiin myönnetään käytännössä lupia ainoastaan practical-ammunnan tai sovelletun

reserviläisammunnan harrastamiseen. Kyseisiä lajeja ei voi harrastaa ilman lisenssiä, jota puolestaan ei voi hankkia kuulumatta ampumaseuraan.

On siis huomattava, että Suomessa kaikki aseet ovat jo tällä hetkellä kiellettyjä, paitsi silloin, kun ne ovat erikseen sallittuja. Ainoa pakottava muutostarve A7-aseiden osalta olisi se, että isot lippaat otetaan sääntelyn piiriin samalla tavoin kuin äänenvaimentimet edellisen lakiuudistuksen yhteydessä vuonna 2011.

Hallitus on kuitenkin lähtenyt esityksessään siitä, että näiden aseiden siirtyminen direktiivissä ”kiellettyjen” aseiden kategoriaan pitää jollakin tavoin noteerata kansallisessa laissa. Ratkaisu on ollut se, että ne siirretään ”erityisen vaarallisten aseiden luokkaan”. Tämä on huono ratkaisu monestakin syystä.

Ensinnäkin kyseinen kategoria sisältää nykyään esimerkiksi sarjatuliaseet, singot, ohjusjärjestelmät ja muut sotilasaseet, joiden ”erityinen vaarallisuus” on täysin ilmeistä ja joihin ei siksi myönnetä lupia muille kuin asekeräilijöille. Urheiluaseet eivät kuulu tähän joukkoon, etenkään, kun kyse ei edes ole aseista itsessään vaan aseen ja tietynlaisen lippaan yhdistelmästä.

Ratkaisu myös mutkistaa lainsäädäntöä tarpeettomasti, koska se pakottaa kaikissa yhteyksissä jakamaan ”erityisen vaaralliset” aseet kahteen eri joukkoon; niihin, jotka ovat oikeasti kiellettyjä, ja niihin, joihin voidaan myöntää lupia suunnilleen samoilla edellytyksillä kuin nytkin.

87 § 10 momentissa säädetään aseen lainaamisesta:

> *”erityisen vaarallisen ampuma-aseen saa lainata vain sille, jolla on oikeus toimintatavaltaan ja asetyypiltään vastaavan erityisen vaarallisen ampuma-aseen hallussapitoon.”*

Koska itselataava kivääri on ”erityisen vaarallinen” vain suurella lippaalla varustettuna, lakitekstistä ei käy ilmi, saako ”erityisen vaarallisena” luvitetun aseen lainata *ilman* suurikapasiteettista lipasta henkilölle, jolla on ”tavallinen” lupa vastaavaan aseeseen.

Suomessa lupaedellytykset itselataavien kiväärien osalta ovat jo nyt käytännössä sellaiset kuin direktiivi vaatii. Osin jopa tiukemmat, koska samoja vaatimuksia sovelletaan riippumatta siitä, onko aseessa suurikapasiteettinen lipas vai ei.

42 b § Päätös, luvan voimassaolo ja lupaehdot

Pykälän 2 momentissa todetaan:

> *”Jos aselupa on myönnetty asekeräilijän hyväksynnän perusteella, lupaviranomainen voi sisällyttää lupaan ehdon, jonka mukaan ampuma-aseella ei saa ampua.”*

On oleellista, että kokoelmiin kuuluvien aseiden ominaisuuksia ja toimivuutta voidaan testata. Ampumakiellolle ei ole perusteita. Kyseinen virke tulisi poistaa tai vähintään sitä tulisi muuttaa siten, että viranomaisella on velvollisuus esittää ampumakiellolle erityiset, tapauskohtaiset perustelut.

8 § ja 44 a § Taskuase

Taskuaseen määritelmää on yksinkertaistettu, mikä on perusteltua. Koko taskuaseen käsite on kuitenkin tarpeeton, koska ”normaalikokoinen” pistooli on käytännössä aivan yhtä helposti kätkettävissä. Taskuaseiden kieltäminen ei lisää turvallisuutta. Toisaalta kansalaisten hallussa on runsaasti kauan sitten hankittuja, luvattomia pikkupistooleja, jotka olisi mahdollista saada valvonnan piiriin, jos omistajilla olisi mahdollisuus hakea hallussapitolupia. Taskuasekielto kannustaa laittoman hallussapidon jatkamiseen.

19 a § Kielto valmistaa ampuma-ase, aseen osa tai patruuna tietyissä tilanteissa

1 momentissa kielletään tekemästä ilman lupaa asioita, jotka on jo toisaalla säädetty luvanvaraisiksi. Pykälän tarpeellisuus on kyseenalainen.

> *Ampuma-asetta, aseen osaa tai patruunaa ei saa valmistaa:*
> *1) laittomasti Suomeen maahantuoduista tai siirretyistä taikka Suomessa laittomasti kaupatuista aseen osista tai patruunan osista;*
> *2) ilman siihen tarkoitukseen myönnettyä lupaa; tai*
> *3) ilman, että ampuma-ase tai aseen osa merkitään 110 b §:n mukaisesti ja ilmoitetaan 25 tai 42 c §:n mukaisesti asetietojärjestelmään.*

Joka tapauksessa 2 momenttia pitäisi rajata yliviivattu osuus poistaen:

> *”Patruunaa ei saa valmistaa ilman lupaa muutoin kuin omaan henkilökohtaiseen käyttöön ~~sellaiseen ampuma-aseeseen, jonka hallussapitoon valmistajalla on lupa~~.”*

Kielto tässä laajuudessa on paitsi tarpeeton myös mahdoton valvoa, koska latauksessa tarvittavat työkalut (puristimet ja holkit) ja oleelliset komponentit (hylsyt ja luodit) eivät ole säänneltyjä vaan vapaasti hankittavissa. Säännellyt komponentit (ruuti ja nalli) taas eivät ole patruunakohtaisia. 2 momentti myös kieltäisi ammunnanharrastajaa lataamasta patruunoita sellaiseen aseeseen (esim. taskuase), jonka hallussapitoon tai lainaamiseen hänellä ei ole lupaa, mutta jota hänellä on mahdollisuus käyttää ns. valvottuna käyttönä, esimerkiksi ampumaradalla.

45 § Aseluvansaajaa koskevat edellytykset luonnolliselle henkilölle

A7-kiväärien osalta luvansaannin ehtona on 12 kuukautta jatkunut harrastus, kuten direktiivi edellyttää. Käsiaseiden osalta vaatimus on kuitenkin 24 kuukautta. Erilaisille harrastusaikavaatimuksille ei ole objektiivisia perusteita, vaan ne tulisi yhtenäistää 12 kuukaudeksi.

67 § Lupien peruuttaminen

Aseluvan peruuttamisen edellytyksiä on täsmennetty direktiivin mukaisesti. 1 momentin 5) kohdasta olisi kuitenkin syytä poistaa sanat ”tai käyttäytymisensä”. Nykyinen muotoilu jättää liikaa tilaa mielivaltaisille tulkinnoille ja ylilyönneille, mikä ei ole oikeusturvan kannalta hyvä asia.

Direktiivin C-kategorian aseet

Suomessa kaikki ampuma-aseet ovat luvanvaraisia. Ampuma-asedirektiivi kuitenkin mahdollistaa sen, että suurin osa metsästyksessä ja merkittävä osa urheiluammunnassa käytettävistä aseista voisi olla ainoastaan ilmoituksenvaraisia. Olisi perusteltua, että lainsäätäjä käyttäisi tätä mahdollisuutta hyväkseen ja vapauttaisi asekohtaisesta lupamenettelystä ainakin osan direktiivin C-kategoriaan (”ilmoituksenvaraiset aseet”) kuuluvista aseista. Tämä vapauttaisi lupaviranomaisen resursseja sinne, missä valvontaa tarvitaan, ja vähentäisi kansalaisiin kohdistuvaa byrokratiaa ja kustannuksia. Sillä ei olisi vaikutuksia yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen, koska henkilön soveltuvuus aseiden hallussapitoon selvitettäisiin joka tapauksessa. Esimerkkinä voisi toimia Britanniassa käytössä oleva *shotgun certificate*, joka on henkilö- eikä asekohtainen hankkimislupa haulikoille.

Ennen lain voimaantuloa myönnetyt luvat

Voimaantulosäädöksissä todetaan, että uusia rajoituksia ei sovelleta aiemmin myönnettyihin aselupiin:

> *”Ennen tämän lain voimaantuloa annettu aselupa ja aseenkäsittelylupa on ehtoineen ja rajoituksineen voimassa kyseisen luvan voimassaoloajan ja siihen sovelletaan tämän lain säännöksiä.”*

Lakiin olisi perusteltua lisätä pykälä, jonka nojalla ampuma-ase on mahdollista vaihtaa uuteen ja vastaavaan siten, että vanhan luvan ehdot siirtyvät sellaisenaan uuteen, jos vanhasta aseesta luovutaan uutta hankittaessa.

Ampuma-aseet kuluvat käytössä. Tämä koskee etenkin direktiivin A7-luokkaan kuuluvia aseita, koska niillä harrastetaan ampumalajeja, joissa laukausmäärät ovat hyvin suuria. Se, että vanhat luvat ovat voimassa paremmin ehdoin kuin uudet, luo harrastajalle kannustimen olla luopumatta vanhasta aseestaan uutta hankittaessa. Tämä on omiaan lisäämään aseiden määrää. Sama kannustinongelma koskee käsiaseiden osalta vuoden 2011 aselakiuudistusta; lain voimaantulon jälkeen myönnetyt luvat on perusteltava uudelleen viiden vuoden välein, kun taas aiemmin myönnettyjä lupia vaatimus ei koske.

Yhteenveto

Lakiuudistus on pääosin hyvin valmisteltu ja ottaa direktiivin sallimissa puitteissa huomioon ammunnanharrastajien edut. Esitys tulisi kuitenkin valmistella uudelleen siten, että itselataavan aseen ja suurikapasiteettisen lippaan yhdistelmää ei siirretä ”erityisen vaarallisten aseiden” luokkaan. Direktiivin vaatimukset voidaan täyttää kirjaamalla nykyiset lupakäytännöt lakiin ja tekemällä suurikapasiteettisista lippaista luvanvaraisia tai aselupaan sidottuja.

C-kategoriaan kuuluvien aseiden siirtäminen lupamenettelystä ilmoitusmenettelyyn edellyttäisi niinikään esityksen uutta valmistelua. Muut lausunnossa esitetyt huomautukset ovat toteutettavissa yksinkertaisin pykälämuutoksin.

Jussi Halla-aho

Euroopan Parlamentti

Kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE)

(Lausunnonantaja toimi ECR-ryhmän varjoesittelijänä ampuma-asedirektiivin LIBE-käsittelyssä.)